

Αλλαγή φρουράς στο Μαξίμου

Αποφασιστικό ρόλο στην απόφαση του Κώστα Καραμανλή να προκηρύξει τις πρόωρες εκλογές ήταν η προσδοκία του για μία «μικρή ήττα», η οποία θα του επέτρεπε να κρατηθεί στο πολιτικό παιχνίδι. Η προσδοκία του διαεύσθηκε παταγωδώς. Παρά την υπερκινητικότητα του αρχηγού της κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, η Ν.Δ. βάδισε προς τις κάλπες σε κατάσταση πολιτικής αποδιάρθρωσης, με αποτέλεσμα να καταγράψει ιστορικό χαμηλό. Υπενθυμίζουμε ότι ο Κώστας Καραμανλής ανέλαβε το 2004 την πρωθυπουργία με τις ευνοϊκότερες δυνατές συνθήκες. Η ηθικοπολιτική απαξίωση της κυβέρνησης Σημίτη τον προμοδότησε εξ αντιδιαστολής. Με τις πρακτικές της κυβέρνησής του διέψευσε παταγωδώς την πολιτική επαγγελία του. Αυτό που πριν από λίγα χρόνια η κοινή γνώμη εισέπραττε σαν αποφασιστικότητα και ηγετικό χάρισμα, άρχισε να το εισπράττει ως αλαζονεία και κενή ρητορεία.

Στις 4 Οκτωβρίου, το ΠΑ.ΣΟ.Κ. σημείωσε συντριπτική νίκη με διαφορά πάνω από 10 μονάδες. Η Ν.Δ. εξήλθε βαριά τραυματισμένη από τις κάλπες και μέσω της εισήλθε στη μάχη της διαδοχής του Κώστα Καραμανλή. Τα μικρότερα όργανα της αντιπολίτευσης δεν έχουν επαρκή δύναμη πυρός και κυρίως μεγάλη πολιτική διεισδυτικότητα για να αποτελέσουν πραγματική απειλή. Στο εσωκομματικό μέτωπο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. δεν κουνιέται φύλλο. Υπάρχουν πολλοί δυσαρεστημένοι, αλλά το κλίμα δεν τους αφήνει κανένα περιθώριο να ασκήσουν δημόσια κριτική. Οι εσωκομματικές δυσαρέσκειες θα ακολουθήσουν υπόγειες διαδρομές, αναμένοντας τις δύσκολες ημέρες για να εκδηλωθούν. Τέλος, η υποδοχή του νέου κυβερνητικού σχήματος και των πρώτων πρωθυπουργικών δηλώσεων ήταν θετική.

Το πολιτικά αβαθές τσουνάμι

Όλα αυτά συνέθεταν μία εικόνα παντοδυναμίας του Γιώργου Παπανδρέου. Η εικόνα αυτή, όμως, είναι εν μέρει παραπλανητική. Το ρεύμα, που έφερε το ΠΑ.ΣΟ.Κ. στην εξουσία με τόσο μεγάλη διαφορά, ήταν εκλογικά ισχυρό, αλλά πολιτικά αβαθές. Αντανακλούσε ένα είδος απεγνωσμένης ελπίδας, που εάν διαυευσθεί πιθανότατα θα μεταλλαχθεί σε πολιτική αποδοκιμασία. Υπενθυμίζουμε ότι το 2007, παρά τις καταστροφικές πυρκαγιές και το σκάνδαλο των ομολόγων, το εκλογικό σώμα είχε δώσει μία δεύτερη ευκαιρία στον Κώστα Καραμανλή, θεωρώντας ότι το ΠΑ.ΣΟ.Κ. δεν ήταν αξιόπιστη εναλλακτική λύση. Ακόμα και μετά την επικράτηση του Γιώργου Παπανδρέου στην ενδοπαραταξιακή αναμέτρηση με τον Ευάγγελο Βενιζέλο το Νοέμβριο 2007, ο Γιώργος Παπανδρέου συνέχιζε να θεωρείται παράγοντας ήττας και όχι νίκης για το κόμμα του. Και αυτό, επειδή η αξιωματική αντιπολίτευση – σύμφωνα μ' όλες τις τότε δημοσκοπήσεις – έχανε εκλογικό έδαφος με ταχύτερο ρυθμό από το κυβερνών κόμμα.

Εάν κάποιος την άνοιξη του 2008 εξέφραζε την εκτίμηση ότι το φθινόπωρο του 2009 το ΠΑ.ΣΟ.Κ. θα κέρδιζε εκλογές με διψήφια διαφορά, θα τον θεωρούσαν τερατολόγο. Αυτό που μέσα σε ενάμιση χρόνο μεταμόρφωσε στα μάτια της κοινής γνώμης τον Γιώργο Παπανδρέου από ακατάλληλο για την πρωθυπουργία σε ελπιδοφόρο πρωθυπουργό είναι η «μηχανική» του πολιτικού συστήματος. Η υπερβολική ανοχή του 2007 προς τον Κώστα Καραμανλή μετετράπη από τον Σεπτέμβριο του 2008 σε πολιτικό θυμό και διάθεση τιμωρίας. Το σκάνδαλο του Βατοπεδίου και όλα τα άλλα ξεχείλισαν το ποτήρι. Είναι το σύνδρομο της αρνητικής ψήφου, που προκάλεσε την πανωλεθρία της Ν.Δ. Και είναι αυτή πανωλεθρία, που κατ' αντιδιαστολή παρήγαγε τον θρίαμβο του ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Όταν η ζυγαριά έγερσε για τα καλά και ήταν φανερό πως ο Γιώργος Παπανδρέου θα είναι ο επόμενος ένοικτος του μεγάρου Μαξίμου, τα ΜΜΕ και οι πολίτες άρχισαν να τον βλέπουν με άλλο μάτι. Δεν ανακάλυψαν, βεβαίως, έναν μεγάλο πολιτικό ηγέτη, αλλά σε συνθήκες οικονομικής κρίσης πιάστηκαν από τις προεκλογικές επαγγελίες του. Δεν είχαν, άλλωστε, από πού αλλού να πιαστούν. Η κυβέρνηση της Ν.Δ. ήταν μια προβληματική κυβέρνηση, που δεν μπορούσε να ιασώζεται για πολύ καιρό, επειδή η αξιωματική αντιπολίτευση δεν έπειθε. Επιβεβαιώθηκε, ότι στη δεύτερη τετραετία επικρατεί το σύνδρομο της αρνητικής ψήφου. Κυριαρχεί η επιδίωξη να διώξουν τους κυβερνώντες, ενώ περνάει σε δεύτερο πλάνο το ποιοι θα τους διαδεχθούν. Το σκάνδαλο του Βατοπεδίου και η οικονομική κρίση ξεχείλισαν το ποτήρι.

Η υπερβολική ανοχή του 2007 μετετράπη από τον Σεπτέμβριο του 2008 σε πολιτικό θυμό και διάθεση τιμωρίας. Η μεγάλη ήττα στις ευρωεκλογές (Ιούνιος 2009) έβαλε την σφραγίδα και ανατροφοδότησε την δυναμική για αλλαγή σχηματισμού. Ουσιαστικά, η κυβέρνηση έμεινε πολιτικά μετέωρη, με την έννοια ότι συρικνώθηκε η δυνατότητά της να κυβερνήσει. Το αποτέλεσμα της 4ης Οκτωβρίου αντανακλά ακριβώς αυτό το πολιτικοψυχολογικό κλίμα, που φορτίστηκε περαι-

έρω από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα μικρομεσαία στρώματα.

Το γεγονός ότι το ΠΑ.ΣΟ.Κ. νίκησε κυρίως λόγω της ραγδαίας πολιτικής παξίωσης των «γαλάζιων», δεν εμποδίζει τον Γιώργο Παπανδρέου να πιστώνεται τον εκλογικό θρίαμβο. Και σωστά, αφού ο κανόνας στον πολιτικό μας βίο είναι πως την κύρια ευθύνη και για τη νίκη και για την ήττα την έχει ο αρχηγός. Ο νέος πρωθυπουργός έχει την πιο καθαρή εντολή που μπορούσε να έχει για να κυβερνήσει. Το γεγονός ότι η κυβέρνηση θα παίζει για ένα διάστημα χωρίς πολιτικό αντίπαλο δεν προεξοφλεί την επιτυχία της. Στην πραγματικότητα, αμμία κυβέρνηση δεν απαξιώθηκε από την δράση της αντιπολίτευσης. Όλες απαξιώθηκαν όταν δεν κατάφεραν να προσκομίσουν ρεαλιστικές λύσεις στα συσσωρευμένα προβλήματα του τόπου. Αυτά τα προβλήματα είναι ο πραγματικός αντίπαλος του Γιώργου Παπανδρέου και το πολιτικό στοίχημά του είναι το ίδιο που έχασε ο προκάτοχός του.

Όπως προαναφέραμε, η παντοδυναμία του είναι εν μέρει παραπλανητική, πειδή προέκυψε από την ζημιά που προκάλεσε στο κυβερνών κόμμα το τσουνάμι της λαϊκής δυσαρέσκειας. Το 44% εμπεριέχει πολύ μικρότερη ποσότητα πολιτικής εμπιστοσύνης και ανοχής απ' όσο φαίνεται. Γι' αυτό και είναι πολύ ρευστό. Το χέρι του Γιώργου Παπανδρέου και της κυβέρνησής του είναι να μεταλλάξει την απεγνωσμένη ελπίδα σε στέρεη πολιτική εμπιστοσύνη. Εάν, όμως, διαφεύσει και απογοητεύσει, θα κινδυνεύσει από το ίδιο φαινόμενο, που εκτόξευσε το ΠΑ.ΣΟ.Κ. στην εξουσία και τον ίδιο στην πρωθυπουργία. Το τσουνάμι της λαϊκής δυσαρέσκειας με μεγάλη ευκολία μπορεί να αλλάξει κατεύθυνση.

Η παγίδα της ολιγομελούς κυβέρνησης

Ο Γιώργος Παπανδρέου ακολούθησε την πεπατημένη και εξήγγειλε ολιγομελές κυβερνητικό σχήμα. Το γεγονός ότι σε αντίθεση με τους προκατόχους του, ήρησε την υπόσχεσή του έχει σημασία για την συνέπειά του, αλλά όχι και για την αποτελεσματικότητά του. Η ολιγομελής κυβέρνηση είναι ένα στερεότυπο, που κούγεται ευχάριστα στα αφτιά της κοινής γνώμης. Κανείς δεν έχει κάνει τον κόπο να εξηγήσει για ποιο λόγο το κυβερνητικό σχήμα πρέπει να είναι ολιγομελές. Πολλοί ταυτίζουν το ολιγομελές με την ευελιξία. Η ταύτιση αυτή, όμως, είναι λογική αυθαιρεσία.

Σε αντίθεση με την κατάσταση που επικρατεί σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα είναι δομημένη κατά τρόπο, που την καθιστά υπερβολικά εξαρτημένη από τον εκάστοτε κυβερνητικό μηχανισμό. Οι υπουργοί υποτίθεται ότι έχουν αποστολή να ασκούν την πολιτική διεύθυνση των κρατικών μηχανισμών, δηλαδή να σχεδιάζουν, να επιλέγουν πολιτικές και να εποπτεύουν την εφαρμογή τους. Στην πραγματικότητα, όμως, λειτουργούν και σαν «υπεργενικοί» διευθυντές. Γι' αυτό σε κάθε υπουργείο υπάρχουν πολυάριθμοι μετακλητοί αξιωματούχοι, οι οποίοι ουσιαστικά ποδηγετούν και συχνά

υποκαθιστούν τη διοίκηση. Η πρακτική αυτή έχει ευνοήσει τη Δημόσια Διοίκηση. Την έχει εθίσει σ' έναν ευθυνόφοβο και γραφειοκρατικό τρόπο λειτουργίας. Για να κινηθεί αποτελεσματικά και να λύσει προβλήματα χρειάζεται να την καθοδηγεί ένα επαρκές κυβερνητικό σχήμα με επεξεργασμένο σχέδιο, ισχυρή πολιτική βούληση και δυνατότητες καθημερινής εποπτείας. Ούτως εχόντων των τραγμάτων, η τεχνητή συγκόλληση υπουργείων δεν προσφέρει επί της ουσίας.

Ο τρόπος που ο νέος πρωθυπουργός αναδόμησε τα υπουργεία με διασπάσεις και συγχωνεύσεις, δεν έδωσε μόνο την εντύπωση ενός δυναμικού ξεκινήματος. Σε γενικές γραμμές ανταποκρίνεται και σε πραγματικές ανάγκες. Θα ήταν όμως, καλύτερα εάν δεν υπήρχε το άγχος να μειώσει με συγκολλήσεις τον αριθμό των υπουργείων. Πρόβλημα δεν είναι οι πολλοί υπουργοί. Πρόβλημα είναι ότι κατά κανόνα η πολιτική ηγεσία σε κάθε υπουργείο δεν λειτουργεί ως ενιαίο επιτελείο, αλλά σαν περισσότερο ή λιγότερο ανταγωνιζόμενα φέουδα. Πρόβλημα είναι ότι παρά τις εκτεταμένες συναρμοδιότητες δεν υπάρχει αποτελεσματικός μηχανισμός συντονισμού των υπουργών και επίλυσης των μεταξύ τους διαφορών. Τον ρόλο αυτό θα τον παίξει ο πρωθυπουργός και το επιτελείο του. Σε αντίθεση με τον Κώστα Καραμανλή, που είχε αφήσει ανεξέλεγκτους τους υπουργούς του, ο νέος πρωθυπουργός οικοδομεί ένα μηχανισμό συντονισμού και ελέγχου, στο κέντρο του οποίου είναι ο υπουργός Επικρατείας και ουσιαστικός αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Χάρης Παμπούκης.

Είναι στοιχειώδης αρχή ότι πρέπει να καταργείς μία δομή όταν είσαι έτοιμος να την αντικαταστήσεις με μία άλλη, η οποία να είναι σχεδόν αμέσως σε θέση να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Στην περίπτωση μας δεν συνέβη κάτι τέτοιο, με αποτέλεσμα να προκληθεί ένα σχετικό χάος στην λειτουργία του κράτους. Ενάμιση μήνα μετά τον σχηματισμό της κυβέρνησης πολλοί υφυπουργοί ανέμεναν ακόμα να οριστούν οι αρμοδιότητές τους και η μεγάλη πλειοψηφία των γενικών και ειδικών γραμματέων στα υπουργεία παρέμεναν κενές. Δεν υπήρχαν, δηλαδή, τα στελέχη, που κινητοποιούν σε καθημερινή βάση τον διοικητικό μηχανισμό. Ουσιαστικά, η μετάβαση από την «γαλάζια» στην «πράσινη» κατάσταση ήταν ακόμα μεσοδρομίες. Η μεταβατική αυτή περίοδος κάποια στιγμή θα λάβει τέλος, αλλά θα έχει χαθεί πολύτιμος χρόνος σε μία συγκυρία που απαιτεί γρήγορες κι αποτελεσματικές παρεμβάσεις. Η απώλεια χρόνου δεν είναι χωρίς κόστος. Η ευφορία θα αρχίσει να υποχωρεί και μαζί της θα αρχίσει να μειώνεται και η ανοχή της κοινής γνώμης.

Στρατολόγηση με βιογραφικά

Μία σημαντική αιτία των δυσλειτουργιών που παρατηρούνται τον πρώτο ενάμιση μήνα ζωής της κυβέρνησης Παπανδρέου είναι η διαδικασία επιλογής γενικών και ειδικών γραμματέων στα υπουργεία μέσω της ηλεκτρονικής κατάθεσης βιογραφικών. Η εν λόγω διαδικασία θεωρήθηκε και από τα ΜΜΕ και από την

κοινή γνώμη σαν μεγάλη θετική καινοτομία με άρωμα αξιοκρατίας. Αυτός είναι και ο λόγος που ανταποκρίθηκαν δεκάδες χιλιάδες. Η μέθοδος των βιογραφικών κέρδισε τις εντυπώσεις, επειδή συγκρίθηκε με ένα από τα χειρότερα μειονεκτήματα του πολιτικού συστήματος, την παραδοσιακή πρακτική των κυβερνήσεων να καλύπτουν θέσεις γενικών και ειδικών γραμματέων, καθώς και προέρων δημόσιων οργανισμών και επιχειρήσεων με διορισμούς αποτυχόντων πολιτευτών και τροφίμων του κομματικού μηχανισμού. Συνήθως, τα πρόσωπα αυτά εν είχαν ούτε γνώσεις ούτε εμπειρία και κυρίως προτεραιότητά τους ήταν η προώθηση των προσωπικών πολιτικών φιλοδοξιών τους μέσω ρουσφετιών και ιαπλοκής. Η εν λόγω αντιπαραγωγική πρακτική ήταν μία από τις κύριες αιτίες της κακοδαιμονίας του δημόσιου τομέα.

Το γεγονός αυτό, όμως, δεν δικαιολογεί μία διαδικασία, που ήδη έχει προαλέσει και αναμένεται να προκαλέσει μεγαλύτερα και περισσότερα προβλήματα απ' όσα θα επιλύσει. Υπενθυμίζουμε, ότι οι γενικοί και ειδικοί γραμματείς εν είναι ανώτατοι υπηρεσιακοί παράγοντες, που απλώς εφαρμόζουν την κυβερνητική πολιτική. Είναι πολιτικοί κι όχι τεχνοκράτες. Είναι μέλη της πολιτικής γείας κάθε υπουργείου και ως προεκτάσεις της κυβέρνησης συνδιαμορφώνουν τις πολιτικές. Γι' αυτό και οι θέσεις αυτές είναι μετακλητές, έξω από την υπαλληλική ιεραρχία. Ο γενικός και ειδικός γραμματέας πρέπει να πιστεύει στο κυβερνητικό πρόγραμμα, να διαθέτει πολιτικές ικανότητες, να γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα στο κυβερνητικό τοπίο και να έχει πολιτική χημεία με τον προϊτάμενο υπουργό του. Μόνο τότε θα είναι παραγωγικός. Γι' αυτό και είναι επιβλημένο ο κάθε υπουργός να έχει λόγο για τα πρόσωπα που θα οριστούν γενικοί και ειδικοί γραμματείς στο υπουργείο του.

Η μέθοδος των βιογραφικών μπορεί να πουλάει επικοινωνιακά, αλλά ταιριάζει περισσότερο σε μεγάλες εταιρείες παρά σε κυβέρνηση. Στην πραγματικότητα, εν πρόκειται μόνο για ένα επικοινωνιακό εύρημα. Είναι κάτι πολύ περισσότερο. Η διαδικασία των βιογραφικών είναι ένα εξαιρετικό περιτύλιγμα, που επιρέπει στον Γιώργο Παπανδρέου να διορίσει γενικούς και ειδικούς γραμματείς ης απολύτως δικής του επιλογής. Υπενθυμίζουμε ότι το 1990-93 ο Κώστας Ιητσοτάκης έλεγχε τους υπουργούς του, διορίζοντας δίπλα τους γενικούς γραμματείς της απολύτου εμπιστοσύνης του.

Η μέθοδος των βιογραφικών πηγάζει και από την μεταπολιτική θεώρηση του Γιώργου Παπανδρέου και τον διευκολύνει να παρακάμψει τελείως την κομματική ζήτηση για κρατικά αξιώματα. Όπως έχει φανεί και από άλλες περιπτώσεις, τόχος του είναι να υποκαταστήσει κατά το δυνατόν τον θεσμό-κόμμα από ένα σύστημα εξουσίας, που οφείλει την ύπαρξή του και έχει σημείο αναφοράς τον ίδιο. Στο πλαίσιο αυτό, δεν έχει κανέναν ενδοιασμό να ενσωματώσει ακόμα και τελέχη, που έχουν εργαστεί σε αντίπαλες κυβερνήσεις. Η ηθικοπολιτική απαξίωση του κομματικού ΠΑ.ΣΟ.Κ και η απέχθεια των πολιτών για το καθεστώς ης άθλιας κομματοκρατίας των τελευταίων δεκαετιών, επέτρεψε στον Γιώργο Παπανδρέου να κερδίσει με άνεση την μάχη των εντυπώσεων στο επίπεδο της

κοινης γνώμης. Δεν χρειάστηκε, όμως, παραπάνω από ενάμιση μήνα για να αρχίσει να γυρίζει το κλίμα. Πρώτον, επειδή φάνηκε στην πράξη αφενός ότι δεν τρόκειται περί αξιοκρατίας κι αφετέρου επειδή η μεγάλη καθυστέρηση στην τοποθέτηση των γενικών και ειδικών γραμματέων προκάλεσε σοβαρές δυσλειτουργίες.

Από το ΠΑ.ΣΟ.Κ. στην «Γ.Α.Π. Α.Ε.»

Μία δεύτερη παρενέργεια της μεθόδου των βιογραφικών ήταν η εσωκομματική αντίδραση, που εκδηλώθηκε στην πρώτη σύνοδο του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑ.ΣΟ.Κ. μετά τις εκλογές, με την ευκαιρία της εκλογής νέου γραμματέα του κόμματος και νέου Πολιτικού Συμβουλίου. Ο εκλεκτός του Γιώργου Παπανδρέου για τη γενική γραμματεία του ΠΑ.ΣΟ.Κ., Σωκράτης Ξυνίδης εξελέγη μετά βίας. Μόνο 180 από τα 374 μέλη που ψήφισαν υπάκουσαν τον πρόεδρό τους. Η υποψηφιότητα Παναγιωτακόπουλου (125 ψήφοι) ήταν το όχημα για να σταλεί το μήνυμα. Οι «Βενιζελικοί» προτίμησαν το όχημα του λευκού / άκυρου.

Η αποδοκιμασία δεν αφορά το πρόσωπο του επίσημου υποψηφίου. Ο νεοεκλεγείς βουλευτής Ξάνθης ήταν ένα μεσαίο στέλεχος, που εκτοξεύθηκε στην κορυφή επειδή τον άγγιξε το ραβδάκι του αρχηγού. Η αποδοκιμασία στρέφεται εναντίον της ροπής του Γιώργου Παπανδρέου να λειτουργεί σαν μονάρχης. Σ' ένα δημοκρατικό κόμμα, η ανανέωση πρέπει να είναι διαρκής, λειτουργική διαδικασία. Από την παλιά γενιά να αξιοποιούνται τα έντιμα και αποτελεσματικά στελέχη. Από τη νέα, να προωθούνται όσα δίνουν ελπιδοφόρα δείγματα γραφής. Όσο λάθος είναι η κομματική επετηρίδα, άλλο τόσο λάθος είναι ως μοναδικός γνώμονας να καθίσταται η εύνοια του αρχηγού. Ένας δημοκρατικός ηγέτης δικαιώνεται όταν τα πρόσωπα που επιλέγει συγκεντρώνουν επαρκή συναίνεση. Μόνο οι ασιλιάδες διόριζαν τους «κηπουρούς» τους.

Ο Γιώργος Παπανδρέου από νωρίς έδειξε ότι δεν πολυενδιαφέρεται για τη γνώμη του κόμματός του. Το 2004 τοποθέτησε σε εκλόγιμες θέσεις του ψηφοελλείου Επικρατείας τους δύο ντόπιους κήρυκες του νεοφιλελευθερισμού, τον Πέφανο Μάνο και τον Ανδρέα Ανδριανόπουλο, που ήταν «κόκκινο πανί» για το ΠΑ.ΣΟ.Κ. Δεν είναι, όμως, μόνον αυτό. Οι επιλογές του κατέδειξαν την πρόθεσή του να περιθωριοποιήσει τον κομματικό μηχανισμό και να αποστρατεύει την παλιά φρουρά στελεχών και ειδικά τους συνομηλικούς του, μη εξαιρώνων όσων τον υποστήριξαν εναντίον του Ευάγγελου Βενιζέλου. Είναι εμφανές ως ο Γιώργος Παπανδρέου έχει αισθητικό πρόβλημα με το «παλαιό ΠΑ.ΣΟ.Κ.». Γι' αυτό και το χρησιμοποιεί μόνο σαν εκλογικό εργαλείο. Εάν, βεβαίως, το παλαιό ΠΑ.ΣΟ.Κ.» δεν τον είχε στηρίξει το 2007, η πρωθυπουργία θα είχε γίνει όνειρο απατηλό.

Πρόθεση του Γιώργου Παπανδρέου είναι να φέρει στο προσκήνιο πρόσωπα, που οφείλουν σ' αυτόν όχι μόνο το όποιο αξίωμά τους, αλλά σχεδόν την παρουσία

ους στην πολιτική ζωή. Μετά το 1996 είχαμε την επιχείρηση αντικατάστασης του ΠΑ.ΣΟ.Κ. από το «ΠΑ.ΣΗ.Κ.» (Πανελλήνιο Σημιτικό Κίνημα). Σήμερα χουμε την επιχείρηση αντικατάστασης του ΠΑ.ΣΟ.Κ. από τη «Γ.Α.Π. Α.Ε.». Η αποδοκιμασία στο Εθνικό Συμβούλιο οφείλεται ακριβώς στην αντίδραση μεριών απ' αυτούς, που συνειδητοποιούν ότι ο αρχηγός τους αφήνει εκτός παιχνιδιού. Η μέθοδος των βιογραφικών δεν είναι απλώς και μόνον ένα επικοινωνιακό κόλπο. Τα σταλθέντα βιογραφικά θα χρησιμοποιηθούν αφενός για να παραμφθεί η κομματική πίεση για κρατικά αξιώματα και αφετέρου για στρατολόγηση στελεχών, που επίσης θα οφείλουν την πολιτική καριέρα τους στον Γιώργο Παπανδρέου.

Ψάχνοντας βηματισμό

Οι πρώτες κινήσεις της κυβέρνησης Παπανδρέου έγιναν δεκτές με θετικό ρόπο από την κοινή γνώμη. Το γεγονός αύξησε την δημοτικότητά του, αλλά ιόγκωσε τις προσδοκίες. Οι πρώτες κινήσεις, άλλωστε, είναι οι εύκολες. Τα ύσκολα είναι στη συνέχεια. Η κοινωνία δεν αναμένει θαύματα. Αναμένει, μως, τη δρομολόγηση λύσεων και μάλιστα το ταχύτερο δυνατόν. Όπως ήδη ημειώσαμε, μέχρι το φθινόπωρο του 2008 η πλειονότητα των πολιτών θεωρούε ότι ο Γιώργος Παπανδρέου «είναι καλό παιδί, αλλά δεν κάνει για πρωθυουργός». Σήμερα, η ίδια τον αντιμετωπίζει όχι μόνο σαν ικανό κυβερνήτη, αλλά και σχεδόν σαν παράγοντα αναγέννησης του πολιτικού συστήματος. Δεδοένου ότι ο πρόεδρος του ΠΑ.ΣΟ.Κ. δεν άλλαξε σ' έναν χρόνο, είναι προφανές ως άλλαξε η οπτική των πολιτών. Επειδή οι πολίτες αυτοί δεν δέχθηκαν την πιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, η μεταστροφή τους μπορεί να αποδοθεί μόνο την ανάγκη τους να πιστέψουν και να αντλήσουν ελπίδα.

Η επικοινωνιακή καταιγίδα έφτιαξε κλίμα, αλλά από μόνη της δεν δημιουργεί στέρεο πολιτικό έδαφος. Τα πάντα θα κριθούν από τον τρόπο, που η κυβέρνηση θα χειριστεί τα συσσωρευμένα και οξυμένα προβλήματα. Αυτή τη μάχη, η υβέρνηση θα τη δώσει με δύο μειονεκτήματα: το πρώτο είναι τα οργανωτικά-ειτουργικά εμπόδια, που η ίδια ήγειρε με τις επιλογές της και για τα οποία δη μιλήσαμε. Το δεύτερο είναι η σχετική πολιτική ομηρία, που έχουν δημιουργήσει οι προεκλογικές δεσμεύσεις της. Το έδειξε με το «καλημέρα» η διαμάχη ια την σύμβαση με την Cosco. Η εμπλοκή στο λιμάνι του Πειραιά ήταν ο πρώος κρίκος μιας μακριάς αλυσίδας. Η κυβέρνηση θα πιεστεί ποικιλοτρόπως το πόμενο διάστημα, να τηρήσει τις υποσχέσεις της και μάλιστα σε συνθήκες κρως προβληματικής δημοσιονομικής κατάστασης.

Ο Γιώργος Παπανδρέου επιδιώκει με φιλολαϊκά μέτρα να δέσει πολιτικά το κλογικό ρεύμα της 4ης Οκτωβρίου. Η κρίση και τα οξυμένα απ' αυτήν χρόνια ιαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, όμως, δεν του αφήνουν εριθώρια. Μ' αυτή την έννοια, οι προεκλογικές δεσμεύσεις του τείνουν μετε-

ιλογικά να μετατραπούν σε μπούμερανγκ. Με την πάροδο του χρόνου, το κοινωνικό αίτημα για λύσεις θα αναδύεται με μεγαλύτερη ένταση. Πρώτα και κύρια στον τομέα της οικονομίας, όπου η κυβέρνηση βρίσκεται στη μέγγενη. Από την μία πλευρά πιέζεται ασφυκτικά από την Κομισιόν να λάβει δραστικά μέτρα δημοσιονομικής σταθεροποίησης. Από την άλλη είναι η διάχυτη κοινωνική πίεση για λήψη μέτρων, που θα ανακουφίσουν τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα και θα τονώσουν την αγορά.

Η πολιτική διάσταση του οικονομικού προβλήματος

Η πρώτη κίνηση στον τομέα της οικονομίας είναι ένα ξαναπαιγμένο έργο. Το 2004, η κυβέρνηση Καραμανλή αποκάλυψε με επικοινωνιακό θόρυβο τις δημοσιονομικές ταχυδακτυλουργίες της κυβέρνησης Σημίτη. Ποιος δεν θυμάται την επιχείρηση «απογραφή»; Τώρα, η κυβέρνηση Παπανδρέου αποκαλύπτει – πιο γεμνά είναι αλήθεια – τις αντίστοιχες ταχυδακτυλουργίες της κυβέρνησης Καραμανλή. Και στις δύο περιπτώσεις, η νέα κυβέρνηση προσπάθησε / προσπαθεί να φορτώσει στην προηγούμενη όσα περισσότερα βάρη μπορεί, ώστε να είναι για την ίδια ευκολότερο να εμφανίσει πρόοδο.

Όλα αυτά, όμως, είναι πολιτική σπέκουλα πάνω στο άρρωστο σώμα της ελληνικής οικονομίας. Η διεθνής κρίση παρόξυνε, αλλά δεν προκάλεσε το πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι χρόνιο κι αποτυπώνεται με αλάνθαστο τρόπο στο μεγάλο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών και στο δραματικά μικρό όγκο πραγματικών επενδύσεων. Τα κερδοσκοπικά κεφάλαια που επενδύονται στη Σοφοκλέους περισσότερο απομυζούν πόρους παρά συμβάλλουν στην ανάπτυξη. Το έλλειμμα και το χρέος έφθασαν σ' αυτά τα ύψη, επειδή οι πόροι που τα διόγκωσαν δεν διοχετεύθηκαν σε παραγωγικές επενδύσεις, οι οποίες θα δημιουργούσαν πρόσθετο πλούτο. Κατά κανόνα σπαταλήθηκαν, με αποτέλεσμα να τροφοδοτούν τις εισαγωγές.

Η κυβέρνηση καλείται να ισορροπήσει σε τεντωμένο σκοινί για να μην πέσει στο πολιτικό κενό. Εάν περιοριστεί σε δημοσιονομικές παρεμβάσεις, όπως συμβαίνει συνήθως, είναι μαθηματικά βέβαιο ότι θα χάσει το παιχνίδι. Η λύση δεν θα προκύψει με διαχείριση της υφιστάμενης «πίτας». Θα προκύψει μόνο εάν υιομολογηθεί νέα αναπτυξιακή δυναμική. Για να παραχθεί πλούτος πρέπει να αξιοποιηθούν υπαρκτά συγκριτικά πλεονεκτήματα και να απελευθερωθούν παραγωγικές δυνάμεις. Για να συμβεί αυτό, πρέπει να δημιουργηθεί το περιβάλλον, το οποίο θα διευκολύνει την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Αυτό μπορεί να δημιουργηθεί μόνο εάν η κυβέρνηση προχωρήσει με μετρημένα και τέρεα βήματα. Οι εξαγγελίες προθέσεων και γενικότερα το σύνδρομο της παιδικής χαράς» και η πολιτική «χαζοχαρουμενιά» είναι σε τέτοιες καταστάσεις συνταγή για αποτυχία.

Η αντιπαράθεση των κομμάτων για την οικονομία, όμως, γίνεται με όρους

προπαγανδιστικών σχημάτων. Τα δύο μεγάλα, μάλιστα, ανταγωνίζονται σε ιδεολογικοπολιτικό μεταπρατισμό, επικαλούμενα ξένα μοντέλα. Αναμφίβολα, έχουμε να διδαχθούμε πολλά κι από παντού, αλλά μέχρι εκεί. Η Ελλάδα χρειάζεται επεξεργασμένες λύσεις με ιθαγένεια κι όχι έτοιμες συνταγές από το εξωτερικό. Η διαπίστωση της ανάγκης για μία μεταρρύθμιση σ' έναν τομέα είναι αναγκαία, αλλά όχι και ικανή συνθήκη. Καμία μεταρρύθμιση δεν μπορεί να αποδώσει εάν δεν έχει κερδίσει τουλάχιστον την ανοχή της κοινής γνώμης. Χωρίς αυτήν ακόμα και τα πιο σωστά μέτρα κινδυνεύουν να ακυρωθούν από κοινωνικές αντιδράσεις.

Επιβεβαιώνεται και σ' αυτό το επίπεδο ότι το οικονομικό πρόβλημα είναι τρωτίστως πολιτικό πρόβλημα. Προϋπόθεση για μία αποτελεσματική συλλογική προσπάθεια ανόρθωσης είναι η διαμόρφωση κλίματος αυτοπειθαρχίας. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι η δημιουργία κλίματος πολιτικής εμπιστοσύνης. Αυτό δεν επιτυγχάνεται με επικοινωνιακά κόλπα. Επιτυγχάνεται με καθαρές κουβέντες και κυρίως με κοινωνικά δίκαιη οικονομική πολιτική. Την καχυποψία, την συστηματική νοοτροπία και την άρνηση τροφοδότησε η συνήθως δικαιολογημένη αντίληψη των εργαζομένων ότι το κόστος των περιβόητων διαρθρωτικών αλλαγών επιρρίπτεται κατά κανόνα μόνο στις δικές τους πλάτες.

Η λαγνεία για το «νέο»

Η ειδοποιός διαφορά με το πρόσφατο παρελθόν είναι ότι δεν υπάρχουν πια περιθώρια. Το ποτήρι έχει ξεχειλίσει. Οι μεγαλόστομες ρητορείες των διαδοχικών κυβερνήσεων αποδεικνύονται κενές περιεχομένου. Σ' αυτές τις δύσκολες συνθήκες, η χώρα χρειάζεται επεξεργασμένο, συνεκτικό και ρεαλιστικό πολιτικό σχέδιο, καθώς και ένα κυβερνητικό σχήμα, που να έχει αφομοιώσει αυτό το σχέδιο και μέσω αξιόμαχων υπουργών να μπορεί να το υλοποιήσει.

Ο Γιώργος Παπανδρέου ισχυρίζεται ότι διαθέτει τέτοιο σχέδιο. Στην πραγματικότητα, όμως, διαθέτει ένα άθροισμα από επιμέρους και συχνά αποκλίνουσες μεταξύ τους προτάσεις για διάφορα θέματα. Δεν έχει προηγηθεί μία ουσιαστική εσωκομματική συζήτηση, ώστε να προκύψει μία σύνθεση, ή τουλάχιστον ένας κοινός παρονομαστής. Πέρα από ένα πολύ γενικό πλαίσιο, θέση του κόμματος είναι αυτή που εκφράζει ο αρχηγός, συχνά εν αγνοία του εκλεγμένου Πολιτικού Συμβουλίου.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, η πολιτική που θα εφαρμοστεί σε κάθε υπουργείο θα ξαρτηθεί πολύ περισσότερο από τις απόψεις και τις ικανότητες του υπουργού και των αντίστοιχων πρωθυπουργικών συμβούλων παρά από τις προγραμματισμένες θέσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Ως εκ τούτου, η επιλογή των προσώπων αποκτάει κρίσιμη σημασία για την απόδοση της κυβέρνησης. Αυτό ισχύει πολύ περισσότερο στους κυβερνητικούς τομείς, για τους οποίους ο πρωθυπουργός ούτε έχει πολλές γνώσεις, αλλά ούτε και έχει επιδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σ' αυτή την κατη-

γορία ανήκει και ο ευρύτερος χώρος της οικονομίας. Αντιθέτως, στους κυβερνητικούς τομείς, για τους οποίους έχει διαμορφωμένες απόψεις και προσωπικό ενδιαφέρον (εξωτερική πολιτική, μειονότητες, μετανάστες, εκπαίδευση και περιβάλλον) οι υπουργοί είναι συντονισμένοι απόλυτα στο δικό του μήκος κύματος.

Στον σχηματισμό της κυβέρνησής του, ο Γιώργος Παπανδρέου δεν προχώρησε σε μία πολιτικά λειτουργική ανανέωση. Δεν συνδύασε την αξιοποίηση έντιμων και ικανών παλαιών στελεχών με την προώθηση νέων στελεχών, που έχουν δώσει θετικά δείγματα γραφής. Η νέα κυβέρνηση είναι περισσότερο κυβέρνηση Παπανδρέου παρά κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Όπου μπορούσε, διόρισε στα κυβερνητικά αξιώματα νέα πρόσωπα, τα οποία κατά κανόνα θα οφείλουν την ανέλιξή τους όχι σε μία ευδόκιμη κομματική θητεία, αλλά στην δική του εύνοια.

Η πρόθεσή του αυτή τροφοδοτείται και από την μεταμοντέρνα απολίτικη ιδεολογική λαγνεία του για το «νέο», καθώς και από την ροπή του προς την εντυπωσιοθηρία. Λόγω των ανωτέρω και βεβαίως λόγω του «πριγκιπικού» συνδρόμου του, ο Γιώργος Παπανδρέου δεν ανήκει στην κατηγορία των πολιτικών αρχηγών που κυρίαρχο κριτήριο έχουν την τήρηση των ισορροπιών. Αντιθέτως, είναι ικανός για τις πιο ριζοσπαστικές κινήσεις, ανεξαρτήτως εάν αυτές είναι για το καλύτερο ή για το χειρότερο. Ποιος πολιτικός αρχηγός θα τοποθετούσε επικεφαλής του ευρωψηφοδελτίου μία νεαρή και άγνωστη συνδικαλίστρια, όπως είχε κάνει αυτός το 2004 με την Μαρία Ματσούκα;

Η ρητορική του Γιώργου Παπανδρέου για «συμμετοχική δημοκρατία» και όλα τα συναφή είναι το ιδεολογικό κέλυφος ενός μάλλον μοναρχικού τρόπου άσκησης της εξουσίας. Απεχθάνεται να δεσμεύεται πολιτικά από συλλογικά όργανα και γι' αυτό δεν αναμένεται να υπάρξει πραγματική πολιτική λειτουργία του Υπουργικού Συμβουλίου. Η τάση του είναι να μοιράζει ρόλους, αλλά όχι να μοιράζεται την εξουσία. Σε αντίθεση με τον Κώστα Καραμανλή, που άφησε σχεδόν ανεξέλεγκτους τους υπουργούς του, ο διάδοχός του στην πρωθυπουργία κινείται μάλλον προς το άλλο άκρο.

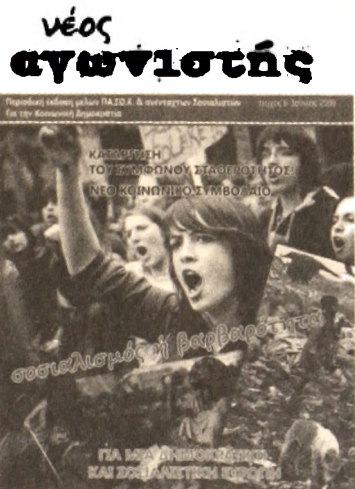
Η άλλη ευθύνη

Το πολιτικό σύστημα σωρεύει περισσότερα προβλήματα απ' όσα λύνει. Αυτή είναι η βασική αιτία, που η Ελλάδα βυθίζεται εδώ και πολλά χρόνια σε παρακμή. Δεν πρόκειται μόνο για την ευημερία. Το κλίμα παρακμής διαβρώνει και τους παράγοντες, οι οποίοι είναι απαραίτητοι για να έχει ελπίδες επιτυχίας κάθε προσπάθεια ανάταξης. Οι πολίτες ρίχνουν το ανάθεμα στους πολιτικούς, κατηγορώντας τους για ανικανότητα, διαφθορά και εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων. Δεν θα εστιάσουμε στην ισοπεδωτική απαξίωση. Θα εστιάσουμε στο γεγονός ότι η λαϊκή παροιμία «το ψάρι βρομάει από το κεφάλι» είναι η μία όψη του νομίσματος. Η άλλη όψη, η οποία σπανίως σχολιάζεται, είναι η εκλογική συμπεριφορά των πολιτών.

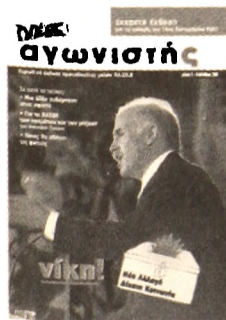
Οι πολίτες είναι μέρος του πολιτικού προβλήματος κι όχι παράγοντας επίλυσής του. Τα κριτήρια, με τα οποία επιλέγουν κόμμα και κυρίως υποψήφιους βουλευτές είναι σε μεγάλο βαθμό από αμφιλεγόμενα έως απαράδεκτα. Κατά κανόνα, οι ψηφοφόροι συμπεριφέρονται είτε σαν τηλεθεατές, προτιμώντας τους σταρ του πολιτικού «λάιφ στάιλ», είτε σαν «πελάτες», προτιμώντας τους πιθανούς αυριανούς υπουργούς για να έχουν επαφή με την εξουσία. Πολιτικά στελέχη και από τα δύο μεγάλα κόμματα με ιδεολογία και καθαρές πολιτικές θέσεις, που έχουν διακριθεί για τον ρεαλισμό, την συνέπεια και την εντιμότητά τους, έχουν κατά καιρούς βρεθεί εκτός Βουλής. Το θετικό της οικονομικής κρίσης είναι ότι καθιστά εξώφθαλμη την πραγματική εικόνα της χώρας, διαλύοντας χρόνιες ψευδαισθήσεις και υποκριτικές πρακτικές. Εάν ο αυριανός πρωθυπουργός επιδοθεί σε επικοινωνιακά κόλπα θα ναυαγήσει πριν καλά καλά ξεκινήσει το ταξίδι του.

Για την Κοινωνική Δημοκρατία

Νέος αγωνιστής **Επιμένουμε σοσιαλιστικά!**

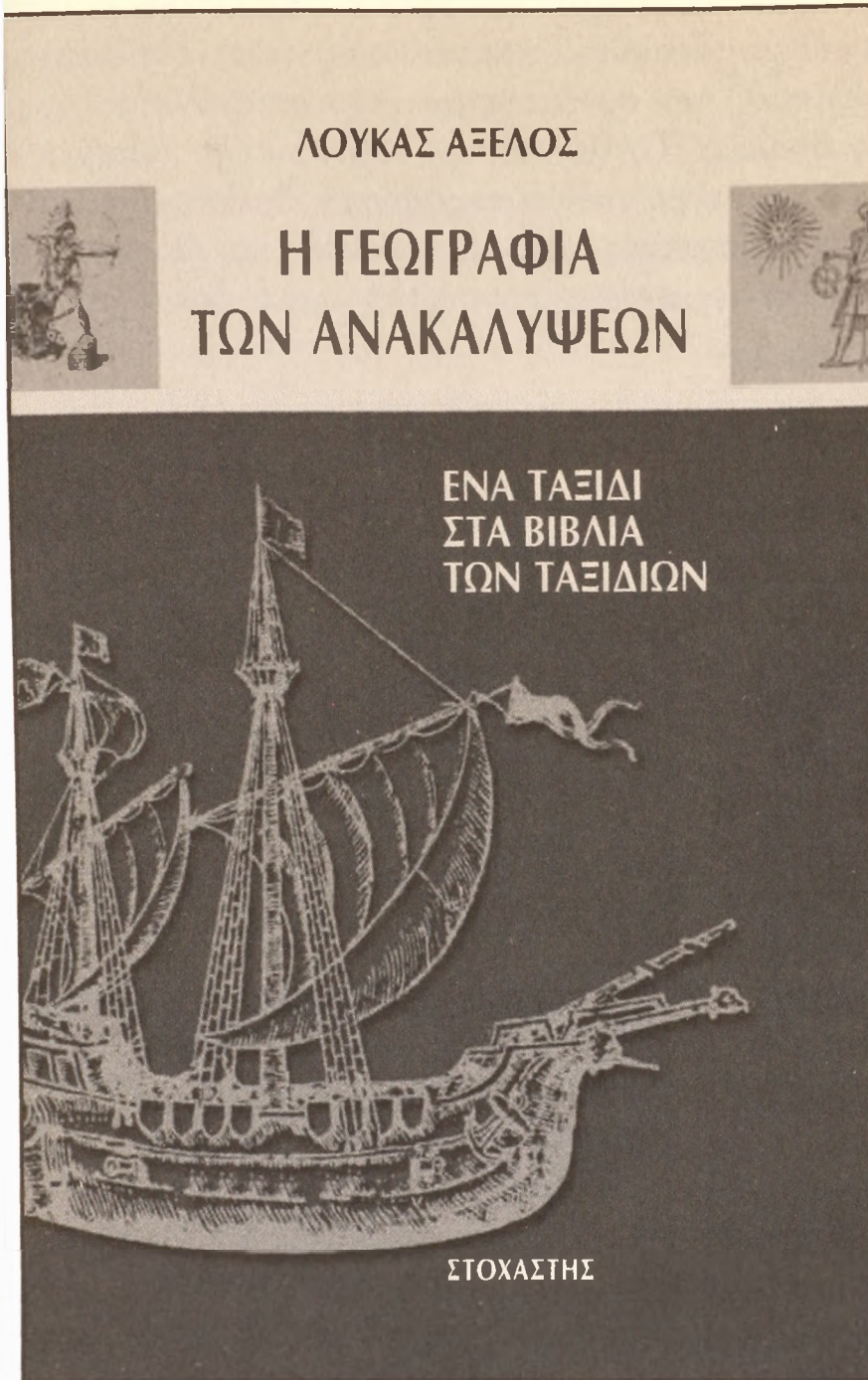

Περιοδική έκδοση μελών ΠΑ.ΣΟ.Κ. & ανέταχτων σοσιαλιστών
<http://www.neosagonistis.gr/>

ΛΟΥΚΑΣ ΑΞΕΛΟΣ Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ

ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

Η περιπλάνηση αποτελεί ένα αφετηριακό σημείο της ανθρώπινης συμπεριφοράς, από την αρχή της ιστορίας. Ταυτίζεται με τον αγώνα του ανθρώπου για επιβίωση, για επέκταση του ζωτικού του χώρου, για την ικανοποίηση της περιέργειας του και για ό,τι συνιστά εν πολλοίς τον κόσμο που τον περιβάλλει. Η ανακάλυψη του καινούργιου, η προσέγγιση του διαφορετικού, η κατανόηση της διαφορετικότητας και του σχετικού της ανθρώπινης εμπειρίας και γνώσης μπροστά στο απέραντο και παντοδύναμο της φύσης και του σύμπαντος, αποτελούν την Ιθάκη των ανακαλύψεων.

Το βιβλίο αυτό είναι μια σφαιρική, κατατοπιστική και γλαφυρή ιστορία της μεγάλης αυτής περιπλάνησης, από τον Πυθέα και τους Βίκινγκς, μέχρι τον Κολόμβο και τον Σκοτ, μέσα από τις αφηγήσεις των

ίδιων και των περιπετειών τους, στην προσπάθειά τους να επεκτείνουν την γνώση για τον πλανήτη, να έρθουν σε επαφή με τον Άλλο και να ανοίξουν νέους δρόμους.

Με λίγα λόγια, είναι ένα ταξίδι στα βιβλία των ταξιδιών, μια πλούσια περιγραφή της ατέλειωτης αυτής Οδύσσειας, που πάνω από όλα, στάθηκε μια εμπειρία ορίων. Ορίων του χωροχρόνου, ορίων του κόσμου, ορίων των ανθρώπων των ίδιων και του πεπρωμένου τους από το οποίο δεν ξέφυγαν ακόμη.